

TRƯỜNG ĐẠI HỌC
SƯ PHẠM KỸ THUẬT TP. HỒ CHÍ MINH
HCMC University of Technology and Education

CHƯƠNG 4

CÁ NHÂN VÀ XÃ HỘI HÓA CÁ NHÂN

GV: GVC.TS Nguyễn Thị Như Thúy

Email: ntnthuy@hcmute.edu.vn

Điện thoại: 0904932816

Cố vấn chuyên môn

*PGS.TS Nguyễn Thị Hồng Xoan
(Trưởng Khoa XHH, trường Đại học KHXH&NV,
ĐH Quốc gia TP HCM)*

BÀI 3

VAI TRÒ XÃ HỘI

MỤC TIÊU BÀI HỌC

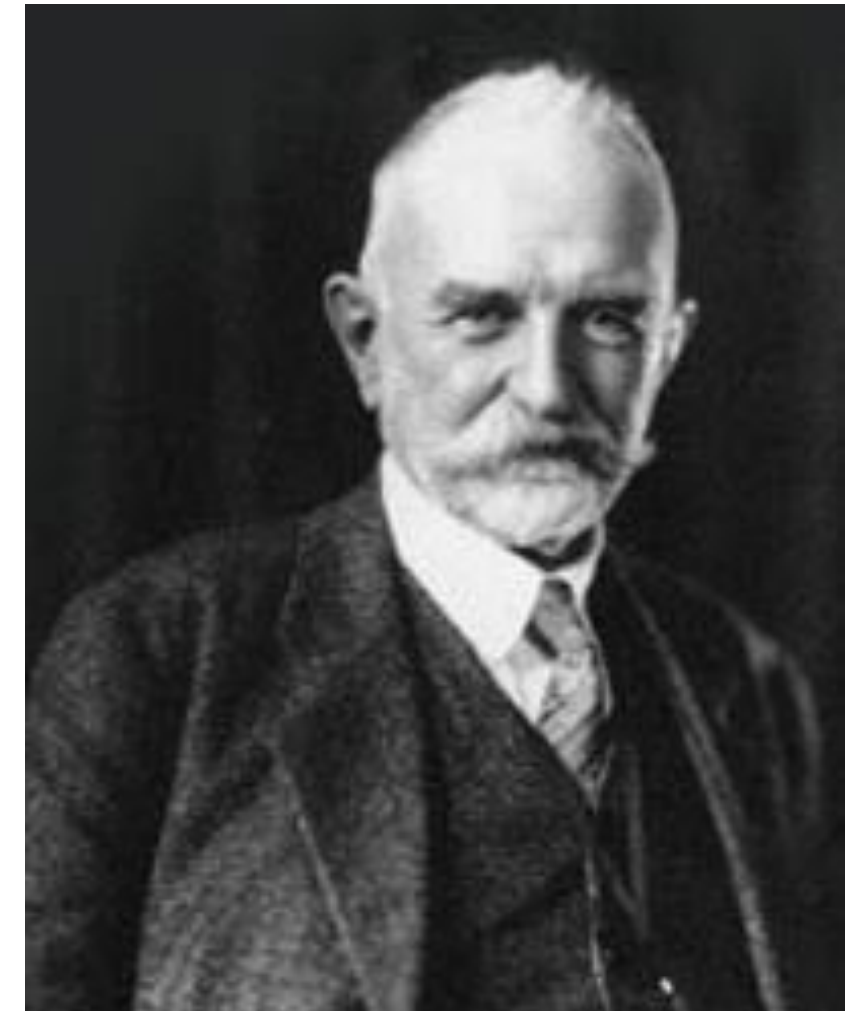
- ❖ Trình bày và phân tích được khái niệm cũng như các yếu tố ảnh hưởng/xác lập vai trò xã hội
- ❖ Trình bày và phân tích các đặc điểm cần lưu ý khi nghiên cứu về vai trò xã hội. So sánh được vị thế và vai trò.

NỘI DUNG BÀI HỌC

- ❖ Khái niệm về vai trò xã hội
- ❖ Các loại vai trò xã hội
- ❖ Những vấn đề cần lưu ý khi nghiên cứu vai trò xã hội
- ❖ So sánh vị thế xã hội và vai trò xã hội

KHÁI NIỆM VAI TRÒ XÃ HỘI

G.H. Mead là người đầu tiên đưa thuật ngữ Vai trò xã hội (*Social role*) vào trong khoa học lần đầu tiên vào năm 1934.

Theo Ralph Linton (1936)

Coi vai trò là những lối ứng xử đã được quy định sẵn và áp đặt, tương ứng với những vị trí cụ thể nhất định

KHÁI NIỆM VAI TRÒ XÃ HỘI

Theo Jean Stoetzel:

“Vai trò như là tập hợp ứng xử của mỗi cá nhân mà mọi người khác chờ đợi”.

Theo I. Robertsons:

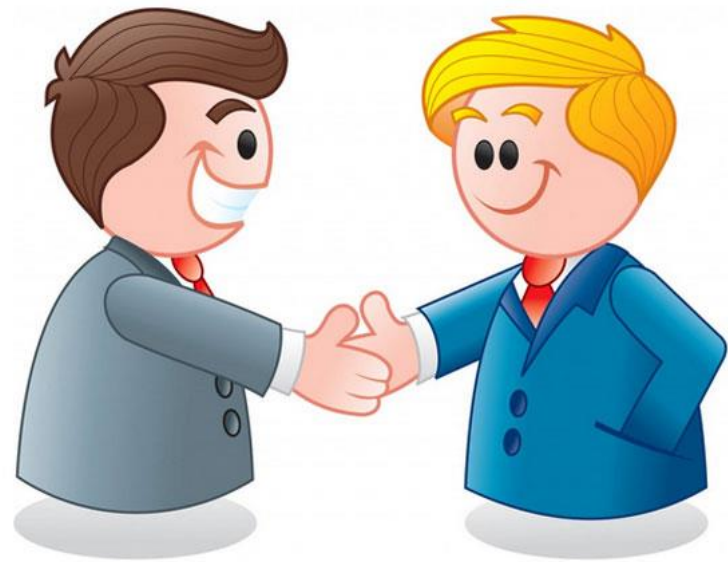
“Vai trò là tập hợp các chuẩn mực, hành vi, nghĩa vụ và quyền lợi gắn với một vị thế nhất định.”

Theo J.H. Fischer:

“Sự phối hợp và tương tác qua lại của các khuôn mẫu được tập trung thành một nhiệm vụ xã hội gọi là vai trò.”

KHÁI NIỆM VAI TRÒ XÃ HỘI

Vai trò xã hội của một người có nghĩa là người đó phải đảm nhận hay thể hiện đầy đủ các hành vi, nghĩa vụ, hệ thống chuẩn mực trên cơ sở vị thế của người đó.

Khái niệm vai trò xã hội có sự liên hệ gắn bó chặt chẽ với khái niệm vị thế xã hội, hay có thể nói vị thế nào thì vai trò ấy.

Đồng thời họ cũng nhận được những quyền lợi xã hội tương ứng với việc thực hiện vai trò của họ.

NHỮNG VẤN ĐỀ CẦN LƯU Ý KHI NGHIÊN CỨU VAI TRÒ XÃ HỘI

Một vai trò xã hội có thể có nhiều mức độ biểu hiện, hay những sắc thái khác nhau về khuôn mẫu tác phong.

NHỮNG VẤN ĐỀ CẦN LƯU Ý KHI NGHIÊN CỨU VAI TRÒ XÃ HỘI

Vai trò không chỉ bao gồm những khuôn mẫu tác phong biểu hiện ra bên ngoài mà còn bao hàm cả những khuôn mẫu nội dung tinh thần ở bên trong.

BÀI 3: VAI TRÒ XÃ HỘI

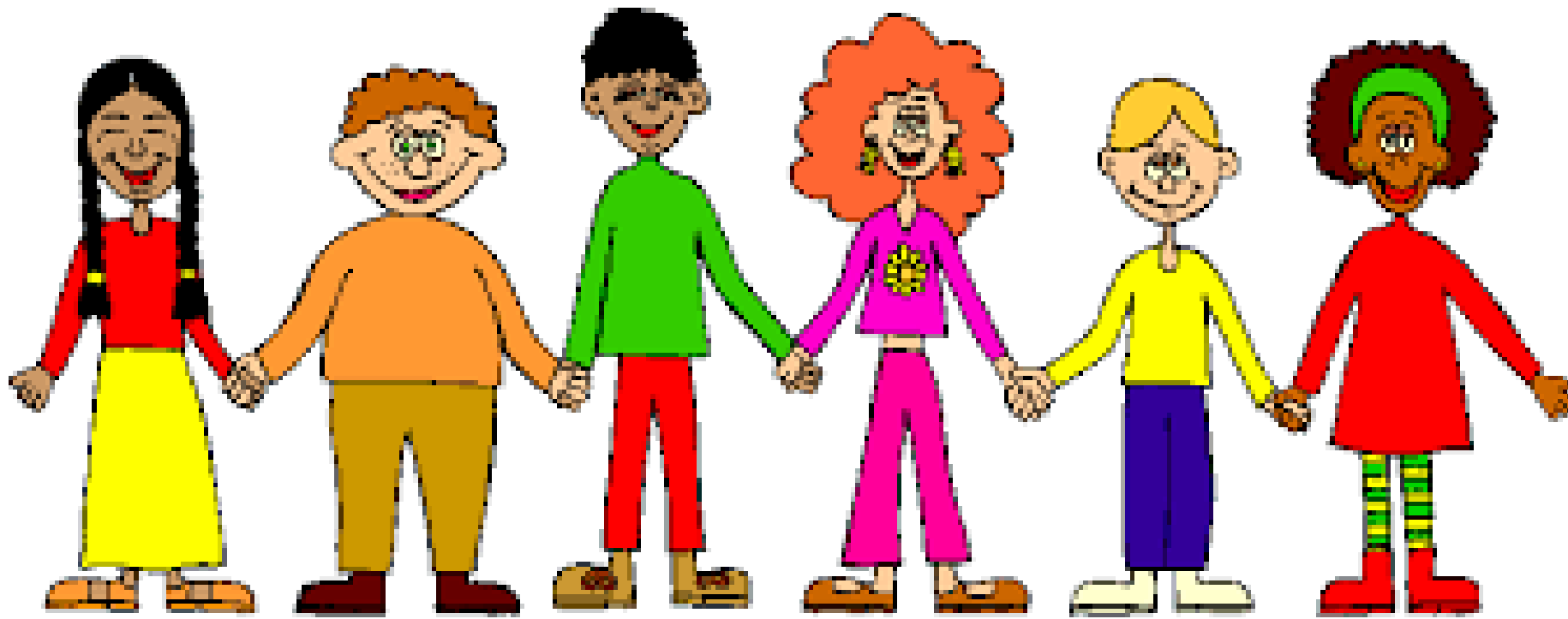
NHỮNG VẤN ĐỀ CẦN LƯU Ý KHI NGHIÊN CỨU VAI TRÒ XÃ HỘI

Nội dung của bất kỳ vai trò xã hội nào cũng luôn được liên hệ với những vai trò xã hội khác.

NHỮNG VẤN ĐỀ CẦN LƯU Ý KHI NGHIÊN CỨU VAI TRÒ XÃ HỘI

Căng thẳng và xung đột vai trò.

Giới hạn của sự co giãn trong mức độ biểu hiện của vai trò.

NHỮNG VẤN ĐỀ CẦN LƯU Ý KHI NGHIÊN CỨU VAI TRÒ XÃ HỘI

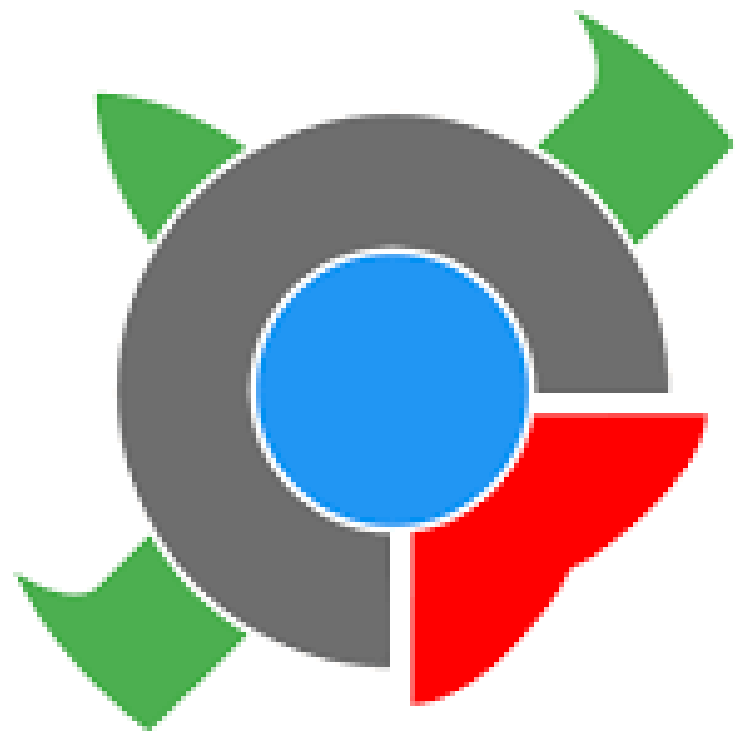
Vai trò và nhân cách

Theo J.H. Fischer, trên phương diện xã hội học, nhân cách xã hội là toàn bộ những vai trò của cá nhân, nhân cách xã hội, chính là hệ thống toàn vẹn của những vai trò làm trung gian trong những nhóm, những đoàn thể, những tổ chức xã hội mà cá nhân thực hiện những vai trò của mình.

CÁC LOẠI VAI TRÒ XÃ HỘI

1

VAI TRÒ ĐỊNH CHẾ (QUA TRƯỜNG LỚP)

- ✓ Cá nhân thực hiện phải tuân theo những diễn xuất theo những cách thức nhất định do một tổ chức chính thức nào đó quy định và kèm theo đó là những biện pháp, chế tài.
- ✓ Các cá nhân phải hành động theo những khuôn mẫu đã được vạch sẵn.
- ✓ Để đóng được các vai trò chế định cá nhân thường phải trải qua những khóa học tập, huấn luyện để có được những kiến thức và kỹ năng cần thiết mà vai trò đó đòi hỏi.

CÁC LOẠI VAI TRÒ XÃ HỘI

2

VAI TRÒ THÔNG THƯỜNG (KHÔNG QUA TRƯỜNG LỚP)

Chúng ta thường xuyên đóng và liên tục thay đổi chúng trong đời sống thường ngày.

Đối với loại vai trò này cá nhân không cần phải trải qua học tập, tập huấn mà chỉ cần bắt chước, học hỏi một cách đơn giản là có thể đóng được.

Vai trò thường nhật là loại vai trò chiếm đa số trong tổng số vai trò mà chúng ta đóng trong suốt cuộc đời.

CÁC LOẠI VAI TRÒ XÃ HỘI

3

VAI TRÒ KỲ VỌNG

Cá nhân đóng sẽ nhận được rất nhiều sự mong đợi, niềm tin và hy vọng từ rất nhiều cá nhân, nhóm xã hội khác gửi gắm vào vai trò đó và cá nhân có trách nhiệm đáp lại sự mong mỏi đó.

Có những vai trò mà khi cá nhân đóng nhận được sự mong đợi của cả một cộng đồng, một quốc gia, một dân tộc.

CÁC LOẠI VAI TRÒ XÃ HỘI

4

VAI TRÒ GÁN (BÌNH BẦU)

Các cá nhân có được do một tổ chức xã hội chính thức hay một nhóm người nào đó gán cho qua kết quả của một lựa chọn, bình xét hay tôn vinh.

5

VAI TRÒ TỰ CHỌN

Là loại vai trò mà cá nhân có thể lựa chọn theo ý muốn để đi đến quyết định là đóng hay không đóng.

CÁC LOẠI VAI TRÒ XÃ HỘI

Theo T. Parsons, thì có 5 dạng biểu hiện của vai trò, đó là:

- ✓ Một số vai trò đòi hỏi sự kiềm chế tình cảm khi thực hiện, trong khi một số khác thì không.
- ✓ Một số vai trò dựa trên vị thế, vị trí đã có sẵn.
- ✓ Một số vai trò định hẹp còn một số khác lại được xác định rộng.

CÁC LOẠI VAI TRÒ XÃ HỘI

Theo T. Parsons, thì có 5 dạng biểu hiện của vai trò, đó là:

- ✓ Một số vai trò đòi hỏi các cá nhân có thái độ ứng xử với mọi người theo quy tắc chung. Ngược lại một số vai trò khác đòi hỏi phải đối xử với người khác theo cách đặc thù vì những mối quan hệ xã hội đặc biệt với họ.
- ✓ Các vai trò xã hội khác nhau thì có động cơ xã hội khác nhau.

SỰ GIỐNG VÀ KHÁC NHAU TRONG MỐI QUAN HỆ GIỮA VỊ THẾ VÀ VAI TRÒ

Đều tồn tại trong chủ thể nhất định

Giữa vị thế xã hội và vai trò xã hội có sự khác nhau tương đối. Nếu vị trí xã hội (ở đây xét theo khía cạnh địa vị xã hội) thường mang tính ổn định khá cao trong một thời gian dài, thì vai trò xã hội lại không ổn định mà luôn luôn có sự thay đổi tùy theo từng tình huống xã hội và khung cảnh xã hội.

Nếu địa vị xã hội trả lời cho câu hỏi: anh là ai?, thì vai trò xã hội trả lời cho câu hỏi: anh cần diễn xuất như thế nào? Cần phải làm gì?

SỰ GIỐNG VÀ KHÁC NHAU TRONG MỐI QUAN HỆ GIỮA VỊ THẾ VÀ VAI TRÒ

Vị thế và vai trò luôn gắn bó mật thiết với nhau. Không thể nói tới vị thế mà không nói tới vai trò và ngược lại. Vai trò và vị thế là hai mặt của một vấn đề.

Vai trò phụ thuộc vào vị thế (vị thế nào vai trò ấy).

SỰ GIỐNG VÀ KHÁC NHAU TRONG MỐI QUAN HỆ GIỮA VỊ THẾ VÀ VAI TRÒ

Vị thế thường ổn định hơn, ít biến đổi hơn, còn vai trò thì động hơn hay biến đổi hơn.

Sự biến đổi của vai trò phụ thuộc vào sự biến đổi của vị thế, vị thế biến đổi thì vai trò cũng biến đổi,... Sự biến đổi của vai trò phụ thuộc vào sự biến đổi của vị thế qua mỗi giai đoạn cụ thể của từng cá nhân cũng như nhóm xã hội.

Vai trò và vị thế thường thống nhất với nhau, song đôi khi cũng gặp phải những mâu thuẫn, gây ra tình trạng xung đột giữa vị thế và vai trò.

CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN VỊ THẾ VÀ VAI TRÒ XÃ HỘI

Theo Lensky, trong xã hội Mỹ, các yếu tố ảnh hưởng đến địa vị xã hội của cá nhân là:

YẾU TỐ
THU
NHẬP

YẾU TỐ
UY THẾ
NGHỀ
NGHIỆP

YẾU TỐ
TRÌNH ĐỘ
HỌC VẤN

YẾU TỐ
CHỦNG
TỘC

CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN VỊ THẾ VÀ VAI TRÒ XÃ HỘI

Trong xã hội học, thì địa vị xã hội của các cá nhân phụ thuộc vào:

Sự đánh giá của cá nhân về bản thân mình và xã hội đánh giá khả năng, trình độ của cá nhân

CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN VỊ THẾ VÀ VAI TRÒ XÃ HỘI

Trong xã hội học, thì địa vị xã hội của các cá nhân phụ thuộc vào:

Những đặc trưng về tâm, sinh lý

CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN VỊ THẾ VÀ VAI TRÒ XÃ HỘI

Trong xã hội học, thì địa vị xã hội của các cá nhân phụ thuộc vào:

Giới tính, tuổi, nghề nghiệp, dân tộc, tôn giáo, đảng phái, cơ may, thâm niên,...

BÀI 3: VAI TRÒ XÃ HỘI

TÓM LẠI

Trình bày và phân tích được khái niệm cũng như các yếu tố ảnh hưởng/xác lập vị thế xã hội, vai trò xã hội

Trình bày và phân tích các đặc điểm cần lưu ý khi nghiên cứu về vị thế xã hội, vai trò xã hội. So sánh được vị thế và vai trò.

BÀI 3: VAI TRÒ XÃ HỘI

CÂU HỎI TỰ LUẬN NGẮN

BÀI 3: VAI TRÒ XÃ HỘI

CÂU HỎI TỰ LUẬN NGẮN

CÂU HỎI

Nêu các đặc điểm cần lưu ý khi nghiên cứu về vai trò xã hội?

TÀI LIỆU HỌC TẬP VÀ THAM KHẢO

- ❖ **File slide bài giảng PDF**
- ❖ **File hệ thống ngân hàng câu hỏi, đề tài tiểu luận file pdf**
- ❖ **Giáo trình: Nhập môn xã hội học**
- ❖ **Đề cương chi tiết file pdf**
- ❖ **Video bài giảng**

**CHÚC CÁC BẠN CÓ MỘT KHÓA HỌC THÚ VỊ VÀ HỌC HỎI
ĐƯỢC NHIỀU KIẾN THỨC BỔ ÍCH, HẸN GẶP LẠI CÁC BẠN
TRONG BÀI HỌC TIẾP THEO**